

Rammeprogram for fagenes samspil

Underviseren vil forud for eller senest ved modulets start præsentere et detaljeret program for modulet.

Praktiske informationer:

Modulet starter (dag 1): Klokkerne 14

Modulet slutter (dag 3): klokken 12

Morgenmad (dag 2+3): Klokkerne 7-9

Tider for frokost, kaffe/kage og middag vil blive meddelt på kurset

Der er bestilt overnatning til alle kandidater på kursusstedet.

Forelæsninger på modulet (for alle på tværs af holdene (i plenumlokale))

Endelige tidspunkter vil blive meddelt på modulet

Dag 2: Hvordan og hvorfor arbejde med videnskabsteoretisk erkendelse i faglige samspil?

Dag 3: Interdisciplinær skrivning i gymnasieskolen

Samspilsmodulets formål er at give kandidaten mulighed for at forbinde deres eget fag med andre fag med henblik på at gennemføre forskellige typer fagligt samarbejde. På modulet inddrages både fagets metodiske fællesskab med andre fag inden for samme hovedområde og fagenes samspil på tværs af hovedområder, samt det faglige samspil i relation til studiekompetence- og dannelsesmål. Modulet behandler desuden den organisatoriske ramme omkring fagenes samarbejde i forhold til opgaver og måder at organisere teamsamarbejde på. Målet er at kandidaten i et samarbejde med kolleger kan etablere typer af forløb, hvori flere fag indgår, og hvor fagenes funktion og respektive bidrag til opfyldelsen af det fælles mål fremgår tydeligt og derved kan udgøre klare afsæt for bedømmelse af elevernes præstation. (Studieordningen for pædagogikum)

Dette modul vil indeholde følgende elementer:

- Formålet med samspillene mellem fagene set i relation til gymnasiets overordnede formål og fagenes placering i den gymnasiale helhed samt i relation til de enkelte skoleformers særtræk
- Problembaseret undervisning og projektarbejde i relation til progression, faglige mål og evaluering
- Vurdering af de enkelte fags metoder og teorier, deres muligheder og begrænsninger i forskellige typer fagligt samspil
- Tilrettelæggelse i forbindelse med samarbejde mellem fag
- Skriftlighed som fagligt samarbejde og som fællesfaglig disciplin
- Organisering og gennemførelse af teamsamarbejde i relation til proces, progression og faglige mål.

Forud for modulet skal du:

- 1) Orienter dig i læreplanerne for de formaliserede samspil i din skoleform (fx KS, NF og lignende i hf, SO i hhx og htx m.v, AT og de nye studieretningsforløb i Stx.).
- 2) Undersøge, hvordan din skole organiserer fagsamarbejde (fx AT for de igangværende klasser), team og progression. Har skolen centrale planer for de nye samspilsformer, eller sker mål- og tilrettelæggelsen decentralt og af de enkelte lærere? Inddrag eventuelt skolens uddannelses-/pædagogiske ledere.
- 3) Medbringe et eksempel (i fire kopier eller elektronisk) på et interdisciplinært SRP/SSO, hvori et af dine fag indgår. Det er en fordel, hvis du ikke kender opgaven eller den opnåede karakter på forhånd. Bed din skole/kursusleder om at være behjælpelig. Opgaven **skal være anonymiseret** og **må ikke være** fra indeværende eksamenstermin!
N.B. Det er langt fra sikkert, at alle SRP/SSO kan bringes i anvendelse på modulet. Nogle vil derfor opleve at have medbragt en opgave, der ikke skal/kan anvendes. Det er alligevel vigtigt, at I tager opgaverne med, så der kan sammensættes grupper på tværs af fag, der kan votere opgaverne.
- 4) Læs følgende litteratur (*på Lectio og i kompendiet findes en præsentation af de tekster, du skal læse*):
 - a. Signe Torsberg (2014): 'Fagligt samspil. Ti års tværfaglig tango – og stadig en udfordring' i *Gymnasieforskning nr. 3*. Siderne 6-12.
 - b. Søren Harnow Klausen (red.) (2011): 'På tværs af fag. Fagligt samspil i undervisning, forskning og teamsamarbejde'. Akademisk forlag. Siderne 31-47 og 69-71 samt side 80.
 - c. Wolfgang Klafki (2002): 'Grundbestemmelser for et nyt almindannelseskoncept' i "Dannelsese teori og didaktik – nye studier". Forlaget Klim. Siderne 68-87.
 - d. Lars Qvortrup (2001): 'Det lærende samfund. Hyperkompleksitet og viden'. København. Gyldendal. Siderne 102-117.
 - e. Dahl, Dich, Hansen og Olsen (2010): 'Styrk projektarbejdet. En redskabsbog til problemorienteret projektarbejde', Forlaget Biofolia. Siderne 11-13 og 41-45.
 - f. Lisbeth Birde Wiese (2014): 'Skriftlighed og fagligt samspil i teoretisk pædagogikum' i *Gymnasiepædagogik nr. 100*. Siderne 97-123.
 - g. Thomas R. S. Albrechtsen (2013): 'Professionelle læringsfællesskaber – teamsamarbejde og undervisningsudvikling'. Dafolo. Siderne 11-18 samt 30-35
 - h. Annette Haugaard (2014): 'Ud i virkeligheden – innovationsfremmende undervisning' i *Gymnasieforskning nr. 3*. Siderne 16-20.
 - i. Torben Spanget Christensen, Peter Hobel og Michael Paulsen (2011): 'Del 1. Begrebsafklaring' i "Innovation i gymnasiet. Evaluering af projekt innovationskraft og entreprenørskab på gymnasier i region Hovedstaden" i *Gymnasiepædagogik nr. 82*. Siderne 13-22.

Mulighed (frivilligt) for at læse mere om modulets tema (litteraturen kan downloades fra Lectio):

- Jens Dolin: 'Fag, hovedområder og fagligt samspil' i Damberg, Dolin & Ingerslev (red.) (2013): *Gymnasiepædagogik. En grundbog*, 2. Udgave. Hans Reitzels Forlag. København. Siderne 228-245.
- Lilli Zeuner (2010): 'Logiske eller kausale relationer – om elevernes sammentænkning af fag' i *Gymnasiepædagogik nr. 78*. Siderne 83-101.
- Svende Claus Svendsen (2014): 'En verden i forandring – nye didaktiske muligheder' i *Gymnasiepædagogik nr. 100*. Siderne 125-140.
- Lars Bo Henriksen (2014): 'Studiekompetence i de erhvervsgymnasiale uddannelser – en undersøgelse af studiekompetencer i HHX og HTX uddannelserne, med særlig henblik på uddannelsernes profilfag. Upubliceret undersøgelse. Siderne 3-22. Siderne er et uddrag af en rapport til Undervisningsministeriet. Rapporten har til hensigt at undersøge studiekompetencer i de erhvervsgymnasiale uddannelser, HHX og HTX
- Ellen Krogh: 'Fagskrivning i de gymnasiale uddannelser' i Damberg, Dolin & Ingerslev (red.) (2013): *Gymnasiepædagogik. En grundbog*, 2. udgave. Hans Reitzels Forlag. København. Siderne 478 – 497.
- Esben Nedenskov Petersen og Caroline Schaffalitzky de Muckadell (2014): 'Videnskabsteoretisk refleksion som grundlaget for tværfagligt arbejde i almen studieforbereelse' i *Nordidactica*, nr. 2014:1. Siderne 21-40.
- Esben Nedenskov Petersen og Caroline Schaffalitzky de Muckadell (2014): *Appendiks: Den videnskabelige basismodel som ramme for det faglige samspil i studieområdet på HHX*. Upubliceret. Odense: SDU. Siderne 1-5.
- Lars Frode Frederiksen (2010): 'Team, styring og frihed – organisering i gymnasiet' i *Gymnasiepædagogik nr. 78*. Siderne 35-55.
- Torben Spanget Christensen, Peter Hobel og Michael Paulsen (2012): 'Et landkort over innovationsforståelser' i "Innovation i gymnasiet. Rapport 3 + 4. Evaluering af projekt innovationskraft og entreprenørskab på gymnasier i region Hovedstaden" i *Gymnasiepædagogik nr. 89*. Siderne 13-37.
- André Dekker: 'Vejledning i AT med innovation'. SDU, 2015. Upubliceret artikel. Siderne 1-15.

Litteraturpræsentation fagenes samspil

Signe Torsberg (2014): 'Fagligt samspil. Ti års tværfaglig tango – og stadig en udfordring' i *Gymnasieforskning nr. 3*. Siderne 6-12.

Artiklen er et interview med to forskere, der fra hver deres vinkel undersøger det faglige samspil i de gymnasiale uddannelser. Tina Høegh (SDU) undersøger den måde, skolerne organiserer samspillet på og betydningen heraf. Marie Ryberg (CBS) har undersøgt den kommunikation, der foregår i de faglige samspil. Begge forskere peger

	på et udnyttet potentiale i faglige samspil men viser også, hvor svært det er at hjemtage dette potentiale. På gymnasieforskning.dk findes den forskning, der refereres til.
Søren Harnow Klausen (red.) (2011): <i>'På tværs af fag. Fagligt samspil i undervisning, forskning og teamsamarbejde'</i> . Akademisk forlag. Siderne 31-47 og 69-71 samt side 80.	Professor Søren Harnow Klausen giver nogle bud på, hvorfor faglige samspil har fået en særlig placering i de gymnasiale uddannelser. Der peges på forklaringer hentet i videnssamfundet, i kravet om og behovet for metakognition, i erhvervslivets forventninger, i dannelsen såvel som i videnskabsteorien. Der opstilles til sidst en samspilstaksonomi (forskellige typer af samspil).
Wolfgang Klafki (2002): <i>'Grundbestemmelser for et nyt almindannelseskonscept'</i> i <i>"Dannelsesteori og didaktik – nye studier"</i> . Forlaget Klim. Siderne 68-87.	Klafki beskæftiger sig ikke specifikt med fagligt samspil. Men i teksten vises, at der er nogle tidstypiske (epokale) nøgleproblemer (5. Grundbestemmelse for et almindannelses koncept), som kan og bør gøres til genstand for undervisningen. Via inddragelse af epokale nøgleproblemer i skolesammenhænge opnås mulighed for kategorial dannelse, hvor elevernes viden og evne smelter sammen. Karakteristisk for de epokale nøgleproblemer er, at de ikke er fagspecifikke eller kun kan løses af ét fag. Fagligt samspil kan altså forklares ud fra de interdisciplinære spørgsmål, som verden rejser på bestemte tidspunkter.
Lars Qvortrup (2001): <i>'Det lærende samfund. Hyperkompleksitet og viden'</i> . København. Gyldendal. Siderne 102-117.	I ressource teksten af Svende Claus Svendsen refereres til Batesons videnskategorier. I denne artikel gennemgås disse kategorier kort.

Tekster om faser i problemorienterede projektarbejder:

Dahl, Dich, Hansen og Olsen (2010): <i>'Styrk projektarbejdet. En redskabsbog til problemorienteret projektarbejde'</i> , Forlaget Biofolia. Siderne 11-13 og 41-45.	Uddraget stammer fra en bog skrevet til det biovidenskabelige fakultet på KU. Der opstilles en model for projektarbejdets faser, hvori der skelnes mellem proces og produkt. Herudover opstilles en typologi i forhold til de vejledningspositioner, læreren kan indtage i projektarbejdet med fokus på metodisk eller faglig vejledning.
--	---

Tekster om skrivning og fagligt samspil

Lisbeth Birde Wiese (2014): <i>'Skriftlighed og fagligt samspil i teoretisk pædagogikum'</i> i <i>Gymnasiepædagogik nr. 100</i> . Siderne 97-123.	Igennem analyser af to autentiske SRP-besvarelser udpeges henholdsvis "den" naturvidenskabelige og "den" humanistiske skriftlige diskurs. Formålet hermed er at gøre læreren og læseren klogere på det, vi implicit leder efter, når vi retter og bedømmer opgaver såvel som at gøre læreren i stand til at træne dette (eksplicitere det) i den daglige undervisning. Der gives eksempler på forskellige repræsentationsformer, stilistiske
---	--

	skrivemåder, sproglige koblinger med mere. Det er en pointe i artiklen, at lærere bør kende til alle de forskellige hovedområders diskurser for ikke alene at overlade det interdisciplinære skiftlighedsarbejde til eleven.
--	--

Tekster om teamsamarbejde

Thomas R. S. Albrechtsen (2013): <i>'Professionelle læringsfællesskaber – teamsamarbejde og undervisningsudvikling'</i> . Dafolo. Siderne 11-18 samt 30-35.	I artiklen diskuteres begrebet professionelt læringsfællesskab. Der opstilles 5 søjler som elementer i et sådant: 1) fælles værdier og vision, 2) fokus på elevers læring, 3) reflekterende deltagelse, 4) deprivatisering af praksis og 5) samarbejde. Det professionelle læringsfællesskab kontekstualiseres i forhold til skoleudviklingen i Danmark og i den vestlige verden. Den historiografiske gennemgang af skoleudviklingen og kravet om samarbejdets form er klippet ud men kan med fordel læses efter lyst/behov.
---	---

Tekster om innovation

Annette Haugaard (2014): 'Ud i virkeligheden – innovationsfremmende undervisning' i <i>Gymnasieforskning nr. 3</i> . Siderne 16-20.	I artiklen præsenteres de foreløbige resultater fra 'Gymnasiet tænkt forfra'. Resultaterne peger på, at eleverne i projektet ikke umiddelbart klarer sig bedre eller dårligere end øvrige gymnasieelever. Artiklen peger endvidere på 5 kompetencer, arbejdet med innovation ser ud til at udvikle hos eleverne og spørger, hvordan disse kan testes og måles ved eksamen.
Torben Spanget Christensen, Peter Hobel og Michael Paulsen (2011): 'Del 1. Begrebsafklaring' i "Innovation i gymnasiet. Evaluering af projekt innovationskraft og entreprenørskab på gymnasier i region Hovedstaden" i <i>Gymnasiepædagogik nr. 82</i> . Siderne 13-22.	I artikel diskuteres begrebet innovation. Forfatterne peger på, at begrebet i en gymnasial sammenhæng må tillægges en konnotation, der afspejler gymnasiets overordnede formål om almindelig og studieforberedelse. Forestillingen om innovation baseret alene på markedsøkonomiske vilkår afvises.

God læsning ☺